

PSYCHOLOGIE VE ŠKOLNÍ PRAXI

JARO 2014

Zuzana Kročáková

Podmínky udělení zápočtu a jiné dohody: 1. DOCHÁZKA

- můžete mít dvě absence, jejichž důvody mohou být jakékoli (včetně praxe, nemoci, kocoviny...), nemusíte se omlouvat
- jakákoli další absence už musí být nahrazena
- toto nahrazení je možné 2x za semestr
- náhrada je možná navštívením semináře se stejným tématem (tj. v pondělí jinou hodinu: 7.30, 8.25, 9.20, 10.15)...
- ...či písemně: o zadání náhradní práce si požádáte e-mailem (7477@mail.muni.cz) do týdne od nahrazované absence. Náhrada bude časově i tematicky adekvátní nahrazované hodině.

podmínky udělení zápočtu a jiné dohody: 2. PRÁCE V SEMINÁŘI

- Aby byl seminář opravdu seminářem, chci, abyste mu v hodině věnovali plnou pozornost a myšlenkovou kapacitu. Přeju si, abyste diskutovali, ptali se a oponovali...
- ...abyste mluvili o svých zkušenostech, vytvářeli si nové a přijímali nové úhly pohledu na známé věci.
- To by byla krása.

podmínky udělení zápočtu a jiné dohody: 3. DOMÁCÍ ÚKOLY

- Namísto rozsáhlejší seminární práce budete vypracovávat krátké domácí úkoly zadávané na seminářích.
- Úkoly budou spočívat v myšlenkové a názorové reakci na nějaký text či video. Text bude souvislý (nebude-li zadáno jinak) a bude mít odborný charakter.
- Podrobné zadání každého úkolu bude přidáno do této prezentace.
- Úkoly budete odevzdávat v papírové (nikoli elektronické) podobě na nejbližším semináři.
- Jde mi o obsah, takže stačí, budou-li psané rukou na důstojném kusu papíru (žádné hlavičky, logo univerzity, titulní strana, abstrakt v angličtině a poděkování rodičům).
- Na každém úkolu bude vaše jméno + označení skupiny, do níž patříte (např. sk. 9.20).

podmínky udělení zápočtu a jiné dohody: 4. ZAKONČENÍ SEMINÁŘE

- seminář bude zakončen zápočtovou písemkou, jejímž hlavním účelem bude, abyste si připomněli, že jste chodili na seminář že se na něm něco dělo
- pokud nebudu spokojena s vaší prací v semináři či na domácích úkolech, vyhrazuji si právo zadat vám regulérní seminární práci
- Pokud budete mít nějaký problém, komunikujte se mnou **včas**. Jsem ochotná se s vámi na leččems domluvit, pokud budete svou situaci řešit hned. Ale jsem velmi nevstřícná k prohlášením typu: „*Já jsem nevěděl/a a já jsem myslel/a, že...*“ na konci semestru.

CÍLE SEMINÁŘE

Vědomosti, dovednosti, zkušenosti, které vám v praxi pomohou:

- ... nestát se krávou učitelkou
- ... nebýt žákům nepřítelem, ale průvodcem, mentorem, facilitátorem učení, vzorem
- ... vědomě řídit třídu
- ... zvládnout svou vlastní frustraci a stres a nepřenášet je na děti
- ... nepromarnit svou autoritu
- ... vychovávat s respektem
- ... mluvit s rodiči, aby vám byli pomocníky
- ... udržet kázeň
- ... vzdělávat, nejen učit; nabízet, ne nutit
- ... měnit vnější motivování žáků na vnitřní
- ... hodnotit tak, aby to mělo pro žáky přínos a nebylo jen dalším trestem
- ... vybudovat ve třídě zdravé vztahy a vyhnout se šikaně
- ... co a jak učit pro život
- ... hledat inspiraci

1. domácí úkol – Česko mluví – 17.2.

- Přečtěte si článek na stránkách kampaně Česko mluví o vzdělávání.
- <http://ceskomluvi.cz/ucitelske-vzdelavani-by-melo-byt-maximalne-narocne/>
- Napište jednu věc z článku, s níž nemůžete souhlasit, a svůj názor podepřete argumenty. Totéž udělejte s jednou věcí, která vás nejvíce zaujala a zdůvodněte proč.
- Projděte si stránky Česko mluví a shrňte, čemu se věnují, co na nich můžete nalézt.

Shrnutí 1. DÚ

Učitelské vzdělávání by mělo být maximálně náročné

S čím souhlasíte, co se vám líbilo:

- více praxe
- výchova suverénních učitelů, efektivních při učení i zvládnání třídy
- „skenování“, oční kontakt
- přednost praxe před teorií
- učitelské vzdělávání by se mělo podobat lékařskému
- vzdělání učitelů by se mělo více zaměřovat na osvojování strategií, jak s žáky pracovat
- kdyby rodiče věděli, že učitel i v praxi prochází „vyřazovacími koly“, mohli by si ho více vážit
- učitelské vzdělání by mělo být náročné, ale ne tak, jak je to chápáno dosud
- nahrávání hodin
- racionální vyvolávání žáků
- „rezidenční pobyty“, vedení zkušeným pedagogem, supervize
- učitelé nesou zodpovědnost za ne/úspěch svých žáků
- studium na pedagogické fakultě není nijak extra náročné, jsou sem přijímáni studenti s velmi nízkými percentily TSP, kteří se jinam nedostali a učiteli nechtějí být
- účast více učitelů při výuce
- získat titul za schopnosti prokázané při výuce, nikoli za odříkání definic při státnicích
- učitelé často opouštějí své povolání, protože na něj nejsou dobře připraveni, a tak je pro ně frustrující a obtížné

Shrnutí 1. DÚ

Učitelské vzdělávání by mělo být maximálně náročné

S čím nesouhlasíte, co se vám nelíbilo:

- v současných podmínkách obtížné nalezení mentora (chybí čas i peníze)
- o učitelství se u nás (kvůli podřadné pověsti povolání) ucházejí méně schopní lidé, takže by takový program nezvládli
- přísnost a náročnost nechybí
- učitelské vzdělání už je maximálně náročné
- Proč má zrovna učitel nejvíce trpět? *(připadá mi zajímavé, že student učitelství považuje vzdělávání za utrpení ☺, pozn. ZK)*
- neznám nikoho, kdo by si hodiny v praxi opravdu nahrával
- za rok se nedá naučit „učit jako zkušený veteráni“
- vylučovat během studia kandidáty, kteří nejsou úspěšní
- Copak je normální zahlcovat děti mateřských škol informačními technologiemi?
- Co dělá neúspěšného kandidáta na učitelství neúspěšným?
- učitelé nesou zodpovědnost za ne/úspěch svých žáků
- ne každý zkušený učitel umí naučit, jak učit
- srovnání s lékaři je nevhodné, protože mají jiné finanční ohodnocení i společenský status *(A nezměnilo by to právě lepší vzdělávání, a tudíž lepší schopnosti učitelů dobře dělat svou práci? A co srovnání se zdravotními sestrami? pozn. ZK)*

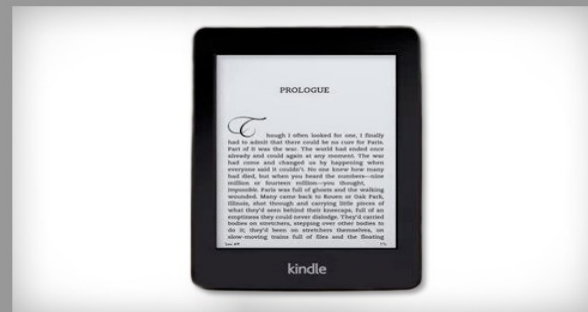
Kdyby škola nebyla povinná

- Jak by vypadala škola, do které byste chodili, i kdybyste nemuseli?
- Z jakých východisek ve svém návrhu vycházíte?
 - co se rádi učíte?
 - co ve škole potřebujete?
 - za jakými učiteli byste rádi chodili?
 - za jakých podmínek se vám dobře učí?
 - co vás motivuje při učení?
 - jaké vzdělání by měla škola poskytnout?
 - co je v ní nenahraditelné, co se nemůžete naučit jinde?

1925

2013

Svět se za poslední století neuvěřitelně změnil, ale školy fungují na stále stejném principu. Je současný model vzdělávání tak dokonalý, že nevyžaduje žádnou změnu?

SvobodaUčeni.cz

Jak funguje mozek?

„Vědomosti získané na základě donucení se neudrží na mysli.“

Platón

- Jsme evolučně „odsouzeni“ učit se, to nám umožňuje přizpůsobit se a přežít.
- Mozek přemýšlí rád, při řešení problémů vyplavuje do krve endorfiny.
- Paměť je nastavena tak, že dobře uchovává věci, které nám dávají **smysl**, v nichž vidíme užitek.
- Smysl zároveň slouží jako motivace učit se.
- Dává nám to smysl, protože:
 - ✓ je to pro nás užitečné, přináší to nějaký zisk
 - ✓ získáváme tím sociální kredit, status
 - ✓ vědění je moc, usnadňuje nám řešit problémy
 - ✓ vědět je exkluzivní a dává exkluzivitu svému nositeli

Co z toho vyplývá pro školu?

- Chceme-li žáky vychovávat k zodpovědnosti, musíme jim dát svobodu volby.
- Pokud se mají žáci rádi učit, musí to vycházet z jejich vnitřní motivace, nikoli ze systému odměn a trestů.
- Vnitřní motivace vzniká možností vybrat si, co budu dělat, jak a s kým, od koho se chci učit.
- Čím více může být člověk aktivní ve svém procesu učení, tím více si toho zapamatuje.

Svobodné vzdělávání - unschooling

„Tajemství vzdělávání je respekt vůči studentovi.“

Ralph Waldo Emerson

- Někdy také zájmem řízené, dětmi řízené, přirozené, organické, eklektické, nebo sebe-řízené učení. Žijete a učíte se společně, následujete otázky a zájmy tak, jak přicházejí.
- Více na <http://www.svobodauceni.cz/>

Svobodné vzdělávání - unschooling

Videa k tématu:

O škole Sudbury Valley (více na kanále Sudbury Valley Schools)

- <http://youtu.be/2pQyXgrXrIE>

Článek o zkušenosti absolventa:

- <http://www.svobodauceni.cz/clanek/moje-zkusenost-svobodne-vzdelavaneho-cloveka>

2. domácí úkol – 24. 2.

- Přečtěte si článek na <http://www.svobodauceni.cz/clanek/odmeny-a-chvaleni>
- ...a napište mi, jak to vidíte vy jako pedagogové a jaké jsou vaše zkušenosti z dětství.
- Zároveň se prosím „projděte“ po stránkách Svoboda učení a napište mi, co vás tam zaujalo.

2. DÚ– postřehy

- chválení je vlastně nálepkování
- někde už se výroky s „Já...“ používají
- spousta lidí si myslí, že dětmi se manipulovat může, protože jsou ještě malé a nerozumějí tomu
- i zde na fakultě se metoda cukru a biče učí
- i Montessori pedagogika považuje za důležité sebehodnocení
- v přístupu k hodnocení by neměl být rozdíl mezi rodinou a školou
(? nevím, nedokážou to děti rozlišit stejně jako jiná pravidla doma a ve škole? pozn.ZK)
- vzpomínám si, že skutečně bylo mým cílem zavděčit se rodičům
(toto je častější u prvorozených, protože se rodí do světa výhradně dospělých, pozn. ZK)
- ve chvíli, kdy jsem ve škole nedostávala výborné hodnocení, začala nejistota, podceňování, strach a úzkost
- je důležité vyjadřovat se ke konkrétnímu chování, ne k celé osobnosti
- známky jsou vlastně odměny a tresty, tj. děti dělají věci kvůli nim
- jak to udělat s tresty, aby fungovaly podobně jako uznání?

3. domácí úkol z 3. 3.

Vzhledem k tomu, kolik z vás „protestovalo“ proti tomu, že by učitelé měli být zodpovědní za výsledky svých žáků, nezbylo mi než dát vám k přečtení následující text:

<https://www.scio.cz/o-vzdelavani/trendy-ve-vzdelavani/dobri-ucitele.asp>

Také si probrouzdejte sekci Rozvoj dětí (třeba web Druhá noha) nebo Novinky ve vzdělávání a nechte se tam něčím zaujmout.

A nechám na vás, co mi do domácího úkolu napíšete.

Současné trendy ve výchově – společné prvky

- přístup k dítěti jako k partnerovi, nenadřazenost
- respekt k jeho potřebám, pocitům, názorům
- dítě má vymezené hranice, ale v jejich rámci svobodu
- dítěti je dána důvěra, že situace zvládne
- dítě se v maximální možné míře „nechává být“ (volný čas je opravdu volný, neorganizovaný), dítě se umí zabavit samo, pokud ho to neodnaučíme
- vědomě se pracuje s učením nápodobou (chování i práce)
- vyjadřováním respektu k němu ho zároveň učíme vyjadřovat respekt ostatním
- pokud dítě neponižujeme, nesnižujeme jeho hodnotu, nejednáme z pozice moci a agresivně, eliminujeme mnoho únikových a útočných reakcí, které často vypadají jako „zlobení“

Líný rodič

kniha Toma Hodkinsona (Jota 2009)

Manifest líného rodiče

1. Odmítáme myšlenku, že rodičovství vyžaduje těžkou dřinu.
2. **Zavazujeme se, že své děti necháme být.**
3. Odmítáme přebujelý konzum, jenž útočí na děti od chvíle, kdy se narodí.
4. Čteme jim poezii a fantastické příběhy bez mravních ponaučení, zpíváme.
5. Pijeme alkohol, aniž máme pocit viny.
6. Odmítáme své puritánské já.
7. Neplýtváme penězi za rodinné výlety za zábavou ani za dovolené.
8. Líný rodič je šetrný rodič.
9. Líný rodič je vynalézavý rodič.
10. Ráno zůstáváme v posteli tak dlouho, jak jen to jde.
11. Snažíme se nezasahovat.
12. Hrajeme si v polích a lesích.
13. Vyháníme je na zahradu a zavíráme dveře, abychom mohli uklidit dům.
14. Oba pracujeme tak málo, jak je to jen možné, zejména když jsou děti malé.
15. Čas je důležitější než peníze.
16. Šťastný nepořádek je lepší než skličující pořádek.
17. Pryč se školou.
18. Naplňujeme dům básněmi, hudbou a veselím.
19. Přijímáme odpovědnost.
20. Existuje mnoho cest.

● http://ona.idnes.cz/chcete-li-mit-spokojene-deti-budte-lini-rodice-fo2-/deti.aspx?c=A090211_183447_ona_deti_ves

Respektovat a být respektován

kniha a kurzy Pavla Kopřivy, Tatjany Kopřivové, Jany Nováčkové,
Dobromily Nevolové

- nástroje k uskutečnění dobrých výchovných záměrů
- cílem je vybudovat chování dětí na zevnitřněných hodnotách, podle nichž se budou chovat i bez kontroly
- tradiční způsoby komunikace s dětmi založené na zákazech, příkazech a vyhrožování považuje za neefektivní, protože vyvolávají pocit ohrožení, a tudíž únikové či útočné reakce

<http://www.respektovani.com/>

... a další

Koncept kontinua

kniha Jean Liedloffové z roku 1975

- vychází z výchovy jihoamerických indiánů
- důraz na naplnění evolučních potřeb dítěte (nošení, blízkost...)
- volnost poznávat svět (i rizika) a učit se nápodobou

Děti potřebují hranice

- kniha, jejímž autorem je Jan-Uwe Rogge
- podobný přístup je i v knize Jiřiny Prekopové Malý tyran

http://ona.idnes.cz/co-deti-opravdu-potrebuji-lasku-hranice-a-pozornost-fy5-/deti.aspx?c=A110502_154701_deti_job

<http://www.mojebetynka.cz/dite-je-na-svete/pece-a-vychova-ditete/jak-si-nevychovat-maleho-tyrana>

Co vlastně učit?

Pokud neznáte cíl, je těžké hledat cestu

Jaké jsou nejdůležitější znalosti a dovednosti,
které může škola předat?

video **Co je důležité pro úspěch?:** <http://youtu.be/n7m0VF2Y1eE>

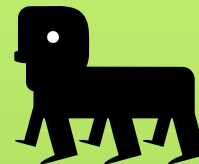
4. DÚ z 10. 3.

- Tentokrát nemusíte nic číst 😊
- Naopak psaní a přemýšlení bude víc.
- Konkretizujte svůj cíl, tj. napište profil „svého“ absolventa, tj. žáka či klienta, kterému se věnujete po obvyklý čas (dle své specializace, u učitelů např. 4 roky ve výuce svých předmětů).
- Profil rozdělte na měkké a tvrdé dovednosti.
- Připojte zdůvodnění, proč jste vybral/a právě tyto znalosti a dovednosti.

SEŘAĎTE PODLE TOHO, JAK POLOŽKY POVAŽUJETE ZA DŮLEŽITÉ

- **ODPOVĚDNOST, ZODPOVĚDNOST**
- **PRAVIDLA A RESPEKT K NIM**
- **VĚDĚNÍ, VZDĚLÁNÍ**
- **UŽITEK, UŽITEČNOST, EFEKTIVITA**
- **ZKUŠENOST**
- **KRÁSA**
- **ŘÁD, POŘÁDEK**
- **RESPEKT, TOLERANCE**
- **AKTIVITA (x PASIVITA)**
- **MORÁLKA, ZÁSADY**

TŘI PILÍŘE UČITELSKÉ PROFESE

ODBORNOST

MORÁLKA, HODNOTY

DOVEDNOSTI A STRATEGIE

4. domácí úkol z 16. 3.

- Zjistěte si něco o tom, jak se poskytuje rozvojová („správná“) zpětná vazba.
- Za jakých podmínek? Co by měla obsahovat? Jak by měla vypadat? Jak by vypadat neměla?
- Z úkolu si udělejte pro sebe poznámky, které si přineste na následující hodinu.

stanovování cíle metodou SMART

S Specific - konkrétní

M Measurable - měřitelný

A Agreed - odsouhlasený

R Realistic - realistický

T Timed - termínovaný

stanovování cíle metodou SMART

- S** Specific - konkrétní
- M** Measurable - měřitelný
- A** Agreed – odsouhlasený
- R** Realistic – realistický
- T** Timed – termínovaný

Kolbův cyklus učení

Jak vypadá rozvojová zpětná vazba?

subjektivní

Poznátky formulujeme z osobního hlediska (líbí se mi/vadí mi), nikoli z nadosobního (musí se, je normální...). Zpětná vazba je vždy vyjádřením osobního hlediska, žádná objektivní neexistuje.

užitečná

Je mnoho pravidel, jak mluvit při ZV, co říkat a jak to formulovat, čeho se vyvarovat. Všechna směřují k tomu, aby ZV byla pro toho druhého přínosná.

Aby se dozvěděl něco nového o sobě, abychom potvrdili to, čím si není jistý, aby si dokázal představit, jak situaci vnímá někdo jiný atp. Smyslem je dát tomu druhému podněty k seberozvoji.

akceptovatelná

ZV musí být formulovaná tak, aby ji druhý člověk mohl přijmout a zpracovat. Pokud je velmi kritická, nemilosrdně otevřená či netaktní, možná se uleví tomu, kdo ji říká. Pro toho, kdo přijímá, je však zraňující, a tak ji neakceptuje (odmítne obsah či mluvčího).

srozumitelná

Srozumitelnost zpětné vazby vytváří jednak společný „komunikační kód“, jednak konkrétní popis situace, v níž se projevilo to, nač chceme poukázat. Z konkrétní situace pak můžeme vyvodit obecný závěr, případně navrhnout změny, nastínit možnosti.

Co přináší používání zpětné vazby v pedagogické interakci?

- motivaci k práci
- prostor pro osobní rozvoj
- možnosti práce s osobním cílem
- extrospekci, sebepoznání prostřednictvím druhých, vyplnění slepé skvrny
- podporu odpovědnosti za vlastní výsledky
- hlubší vztah – abych mohl druhému poskytnout ZV, musím mu věnovat pozornost
- více partnerství do vztahu – možnost poskytnout ZV je oboustranná, navíc z autoritativní či pohrdavé pozice se rozvojová ZV poskytovat nedá

5. domácí úkol z 23. 3.

- Pouvažujte, k čemu všemu by mělo sloužit hodnocení ve škole, aby bylo pro žáky i učitele užitečné.
- Plní podle vás tato kritéria současný systém známek?
- Jaké byste navrhli úprav či změny?
- Napište to do krátkého souvislého či „odrážkového“ textu.

6. domácí úkol z 31. 3.

Dlouho jsem čekala, až mne napadne nějaká pregnantně formulovaná otázka na toto téma, ale nenapadla, takže...

Pokuste se vyjádřit k „prostředkům udržujícím kázeň“, tedy všemu od stylu výuky k sankcím.

Co vám připadá účinné a funkční?

Co jste v tomto směru odkoukali od svých pedagogů?

Co z běžně používaných sankcí považujete za nepřijatelné či „přes čáru“?

Jaké parametry by měla mít účinná sankce, aby nebyla samoučelná či jen demonstrací moci a měla opravdu dopad?

Nemusíte odpovídat na všechny otázky, vyberte si aspoň dvě, které vás oslovily.